

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

X. Quomodo respondendum sit argumentis,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

partibus, pituita & melancholia, solumque haberet flava bilis calorem. Atque una illius pars pituitosa esset insipida; altera, que cholericæ esset; prorsus amara. Quis autem nescit, per exiguum humoræ amarum, vel maximam dulcis humoris quantitatem posse in amaritudinem trahere? Atqui certum est sapientum omnium decretum, solo dulci cuncta nutiri, sanguinemque dulcem esse & idè amicissimum naturæ propriumque animalis nutrimentum. Denique toti huic probationi tantquam clausulam accomodare placet argumentationem illam, qua Galenus in 2. de naturalibus facultatibus lib. cap. 9. præter tres alios humores atram bilem nostris inesse coporibus demonstravit. Numquid enim humor aliquis frigidus & siccus est, aliquis frigidus & humidus, alius calidus & siccus, nullus autem est, qui calidus sit & humidus: sed quarta temperamentorum coniugatio cum in reliquis omnibus habeatur, in solis humoribus deest? Atqui sanguis eiusmodi humor est, quem sapientes medici ac philosophi ex anni quidem temporibus, in vere potissimum, ex ætatibus in pueritia, ex regionibus in temperata, ex morbis in ijs, qui calidi sunt, & humidi, abundare censuerunt. Neque enim in hac una coniugatione claudicare naturam putauerunt. Hæc fermè Galenus.

QVO MODO RESPONDENDUM SIT ARGUMENTIS.

CAPVT X.

AT quibus tandem argumentis sententiam suam persuadere nobis conatus sit Turisanus, videamus. Multis sanè modis id confecisse se existmauit. Primum enim si sanguis, inquit, esset quarta simplex substantia: puram eam venis inclusisset natura; minimeque permiscuisset cæteris, quæ amaræ, acidam, & insipidam reddunt, naturæque ingrata, que sanguine nutiri, & sustentari debet. Iam verò semper cum illis permixtus est sanguis, etsi putissimus quaratur: Et propterea quilibet sanguis in illas

2. dissoluitur. Alterum, quoniam ex vena extractus
3. non nisi in tres illas substantias dissoluitur. Tertium, quòd lac, quòd nil aliud est, quam magis coctus sanguis, in tres duntaxat substantias tribus illis persimiles separatur, in butyrum, serum, & caseum: butyrum est velut cholera, serum vt pituita,
4. caseus tanquam melancholia. Quartum, quòd tres solum superfluitates ab eo feceruntur, Hypostatica, aquea, & spiritalis seu cholericæ. Quòd si quarta esset substantia, quartam item superfluitatem adesse oporteret. Quintum, quòd nullum hæcenus inuentum est medicamentum, quo solus purgetur sanguis, atque à cæteris humoribus separaretur: cum tamen, vnde purgentur cæteri, abundè suppetat. Nimirum quoniam hi sunt inter se distincti, sanguis nõ itè ab illis diuersam habet substantiam. Sextum, quòd vt Galenus, quoque confirmat in 2. de febrium differentijs lib. c. i. ex alijs quidem humoribus putrescentibus oriuntur in nostris corporibus febres; tertiana ex cholera, quotidiana ex pituita; quartana ex melancholia, nulla verò ex sanguine: Qui si substantiam à reli-

quis diuersam haberet, aliquam ipse quoque putrescens differentiam febris adferret.

Verum nihil omninò permouere nos debet isthæc huius hominis argumenta: Etenim vt primum illud, in quo de humorum permixtione differit, in proximum caput differam, in quo scorsim disputabo, an in venis cum sanguine humores cæteri permisceantur. Certe id, quòd in altero accipit, secus omninò habet. Non enim tres, sed quatuor substantiæ separantur: aut tres quidem à sanguine feceruntur, sed is velut quarta ab illis diuersa existit.

Lac porrò sanguis quidem est magis coctus, triplicique substantia constat, caseosa, serosa, pingui, ex qua butyrum efficitur. Sed pinguis & oleosa butyri substantia sanguinis naturam refert. Nullus enim aliorum humorum pinguis & veluti oleosus, præter sanguinem, qui totam alimenti pinguedinem ad nutriendum aptam continet. Quare ex hoc ipso sanguinis natura à cæteris planè diuersa cognoscitur. Sed si ex lacte de humoribus ratiocinandum sit (quod tamen negabit quispiam;) siquidem non eandem necesse est esse rationem materiæ, ex qua fit quidpiam; & eius, quod ex illa efficitur, flauæ bilis potius, quam sanguinis substantia desiderabitur: magisque consentaneè frigida & humidæ lactis naturæ. Serum verò etsi pituitosum videatur, extergendi tamen ventrifque subducendi facultatem propter acrimoniam habet. Quare duas planè substantias continet. Caseus crassam & terream substantiam retinet.

Tres item solæ superfluitates à sanguine separantur. Sed is est quarta substantia illis melior, totaque benigna & vtilis natura: quæ propterea nihil habet superflui, quod fecerri oporteat, præter tres illos humores, qui velut superfluitates & extrema illius sunt.

Hæc est causa, cur nullum vnquam inuentum sit nec inueniri medicamentum possit, quo is solus purgetur, etsi non desint, qui extare autem, sed minimè nobis notum. Neque enim is excrementum est: sed substantia sua totus naturæ vtilis & necessarius, vitæque alimentum & caloris domicilium. Duobus autem modis noxius effici potest. Aut quòd nimium abundet: aut quòd plus æquo humoribus cæteris permixtus, inquinatus, & infectus sit. Si copiosior abundet, incisione venæ minuitur. Sin infectus sit & minus syncerus, adhibitis ijs medicamentis syncerior & purior efficitur, quibus humores noxii cum eo permixti fecerunt atque ex corpore euocantur. Eademque medicamenta, quæ cæteros humores purgant, sanguinem quoque purgare existimantur: illos, quòd è corpore tanquam noxios euocent: hunc, quòd in corpore tanquam vtilem & necessarium cæteris euocatis puriorem reddant.

Denique nec quarto huic humori propria deest febris. Nam vt ephemeram mittam, quæ eoduntaxat calefacto creditur excitari: In eodem ipso secundo de febrium differentijs libro cap. 9. an non autor est ille Galenus interpolatus alias quasdam eo putrescente fieri? Sed has simpliciores esse, quam illæ sint, quas cæteri humores commouent: accessioem verò proportionem tertiano præcipuè circuitu consistere. Ita sanè. Nam cum quidem ab externo calore putrescere posse, minimè dubitatur. Sed cum melioris & benignioris minusque pertinacis naturæ, sit

Lactis substantia quot.

Serum lactis quale.

Nullum medicamentum purgans sanum.

Febris quæ ex sanguine.

tura sit, leuiorem adfert agrotationem, faciliusque corrigi & emendari potest. Quamquam & de hoc febris genere multa disputantur à medicis; & eandem aduersarius difficultatem patitur. Nam etsi nil aliud sanguinem esse dicat, quam ex humoribus cæteris permixtum quidpiam: Huius tamen permixti putrefactio aliam quandam corporibus nostris febrem adferret, ab ea distinctam, quæ singulorum esset putridorum humorum propria.

QUATENS IN VENIS CVM
sanguine humores cæteri
permisceantur.

CAPVT XI.

Rima illa fortasse hominis argumentatio magis urgeat, qua si sanguinis substantia ab alijs esset distincta, eam in venis puram & synceram atque à cæteris omnibus separatam debuisse contineri rationatur: non item humoribus naturæ prorsus ingratum inquinari & infici. At hæc ipsa argumentatio sententiam eius euertit. Nam si sanguis non est suavis illa, dulcis, & benigna substantia, quam nos asserimus; sed sola insipida, amara & acris permixtio: quo modo tam ingrato noxiisque alimentis vescantur animalia eorumque vita sustentetur? Cum in eo nil planè sit, quod non solum non delectet, sed quod non horreat maximè fugiatque illorum natura.

An verò ut ipse obijcit, ita sit, non omnes consentiunt. Neque defuerunt qui solum sanguinè venis dicerent contineri. Quorum pronuntiatia sententia tres ob causas probabilis videri possit. Primum quoniam solus hic humor benignus & dulcis est, qui alimentum corporibus præbere queat. Quare is solus per venas ad membra corporum reicienda distribuendus fuit; neque ingratum & noxijs humoribus inquinandus. Deinde quia in sanis corporibus totus sanguis gustatur dulcis. Qui si amara aut acida bile perfunderetur, ingratisimum sanè saporem haberet. Denique quoniam humores omnes in iecinore separantur, atque ad propria singuli domicilia concedunt: qui si in venis permixti suscipi debuissent, nequaquam fuerant separandi. Sanguis tamen ipse cum mixtum quidpiam sit, diuersitate quadam partium constat. Quædam magis est terrea, quæ melancholiam refert; aquosior alia & humidior, pituita permissis; quedam tenuior propemodumque adusta, velut cholera; alia demum temperata magis, quæ propriam ipsius naturam refert. Ut enim dum formatur animalis corpus, partium quandam diuersitatem in menstruo sanguine inesse oportuit; ut ex frigidioribus, siccoribus, crassioribus, herent ossa, nerui, cartilagine, & humidioribus caro: ita deinceps ut partes natura & qualitatibus tantoperè diuersæ sanguine sustententur, partibus item diuersis constare illum necesse est. Etsi fiat interdum, ut humores quoque cæteri ex proprijs erumpentes vasibus, tum per corpus dispergantur, tum sanguinis venas subeant.

i. Opinio.

A Ego tamen assentior potius medicorum principibus, Hippocrati, Galeno, & Auicennæ. Qui de humorum omnium permissione ita iudicant, ut quod in cæteris modum excedit, & faculentum magis est & sordidum, animalique obest si per corpus dispergeretur; id separatur à sanguine, & ad lienem iecorisque vetricam transmittatur: quod verò minus malum est aut noxium, cum sanguine permixtum relinquatur, atque per venas cum eo in totum reliquum corpus distribuitur. Neque Aristotelem arbitror dissentire, tametsi solum sanguinem alimentum membris præbere creditur.

B Etenim propter duplicem maximè finem humores à natura instituti fuisse videntur. Quorum alter esse creditur, ut essent tamquam elementa & materia, qua & primum consistereat & deinceps nutrienda animalium corpora. Quam ob causam perpetuò conseruari, eos in corpore velut magnopere necessarios medici illi definierunt. Si enim nulli amplius essent vsui, cur parata essent propria & opportuna vasa, quibus conseruarentur? Cur non eos statim natura pelleret: quemadmodum vrinam & excrementa illa, quæ in prima cibi coctione separantur ex cibo? Nimirum retinentur propterea quòd viles ad huc sint & membris sustentandis necessarij. Maior tamen sanguinis, quam cæterorum, copia requiritur. Quoniam is opportunior est & suauior, magisque cum natura membrorum conueniens, & accommodatum potius alimentum cum dulcis sit, calidus & humidus, atque ad conseruandam vitam aptissimus. Alter autem, in quo Aristoteles consentit, ad propria quædam munera singulorum refertur.

Duplici huiusmodi vsui.

C In quibus ipsis idem ille sanguis plurimum adhuc cæteris præstat. Duplicem enim habet præstantissimum vsuum. Primum, natium calorem fouet. Neque enim hanc solum ob causam animalia sanguine prædita exanguibus calidiora sunt; & inter sanguinea maximè calefcunt illa, quæ multi sanguinis sunt. Verum etiam si in his ipsis exhauriatur sanguis, aut inedia, aut vulnere, venæque incisione; frigescent vniuersa membra vitæque priuantur. Calorem porò tuetur & sustinet, tum à corde illum ad omnes partes deriuando & instar vehiculi per venas ceu canalibus deportando: tum vaporibus calidis, qui ex ipso caloris actione per omnes horas eleuantur: Tum maximè spiritu ex eo in corde genito & per arterias distributo: ac demum quia caloris, qui membris omnibus continetur, alimentum existit & pabulum singulare, quo deficiente nullo modo posset animalis vita subsistere. Deinde verò hic ipse sanguis sola est & singularis materia vitalis illius spiritus, ex quo tum vita tum animalium omnis operatio mirificè pendet.

Sanguinis vsus duplex.

E Itaque si cum sanguine humores cæteri comparentur; abuti quodam modo illis natura videatur. Altera namque bili, quæ flaua est, vitur, non quidem ut Platonis placuit, quos in cap. 2. lib. 4. de partibus animalium Aristoteles reprehendit; quod eam sensus gratia datam fuisse contenderant, ut animæ partem in iecinore sitam mordicando excitaret, laxando exhilararet. Sed tamquam stimulo ad impellendum, & alimentum, & excrementum, cum mordax sit & leuis: maxime

Flauabilis vsus.